

משיחות עם אנשי חינוך בנושא הפרדה בגילאי חינוך היסודי

מאמרים, מחקרים ושיחות נוספות בנושא - באתר התנועה: www.toravoda.org.il

הרב פרופ' דניאל שפרבר, ראש מועצת חמ"ד לשעבר:
 "...צניעות זה לא רק צניעות מינית אלא צניעות חברתית באופן כללי, הכוללת יחס לזולת ויחס לאחר. כשישנה הפרדה מוחלטת ומנסים לחנך את הבנים שלא יסתכלו על בנות, ומורים להם ללכת עם העיניים כלפי מטה על מנת שלא יראו דברים אסורים, הדבר יוצר לחצים נפשיים שהם לא בריאים וגורמים לתוצאה הפוכה. נוצר מצב לא טבעי לחלוטין שבו הבחורים חושבים יותר מידי על מיניות והניסיון לעצור את זה באופן מלאכותי יוצר דחפים אצל אותם בחורים. צריך להבין דברים ולדעת מה מותר ומה אסור, אבל באופן טבעי ולא באופן כפוי וקיצוני. הקיצוניות בנושאים האלה אינה בריאה..."

הרב יהודה גלעד, ראש ישיבת מעלה גלבע:

"...דבר נוסף שחשוב להבין הוא שאחד העקרונות החשובים בחינוך הוא שהחינוך משקף במידה רבה את החברה שממנה יוצא המתחנך ואליה הוא חוזר. פער גדול מידי בין הנורמות החינוכיות לבין החברה שבה הוא חי, יוצר בסופו של דבר נזק חינוכי מפני שהוא הופך את החינוך לבלתי אמין כי הוא מנותק מהחיים האמיתיים. במקרה כזה הסכנה היא שגם דברים אחרים שחשובים יותר מהחינוך לצניעות, נתפסים כנונים רק בביה"ס. אם יש פער גדול מידי, זה הופך את הערכים החשובים ביותר בעולמנו כמו תפילה ושבת לדברים ששייכים רק לביה"ס."

אני חושב שצריך להביא בחשבון את מכלול השיקולים ולזכור שבגיל הצעיר של הכיתות הראשונות של היסודי, כבר ראינו פוסקים רבים אשר ראו בכך שאלה חינוכית-ערכית ולא שאלה הלכתית..."

רחל קרן, מדרשת עין הנצי"ב

"...במקום לקיים שיח בריא בין המינים, להתמודד עם הקשיים שהוא יוצר בצורה פתוחה וגלויה, מכבדת את האדם ומכבדת את ההלכה, במקום לקיים שיח גלוי לכל, אנו משתיקים כל שיח. וכך אנו דוחקים את ילדינו הצעירים לקיים בתוך עצמם את כל השיח והמחשבות אודות המין האחר, שיח שהוא אך ורק מיני, ובשל כך מפחיד ומרחיק. גם אם יש מקום לחשוב על הפרדת תלמידים ותלמידות בגילאי העשרה, משיקולים פסיכולוגיים, התפתחותיים ואחרים, הרי דווקא בשל כך עלינו לשמור על כך שיתקיימו מעגלי מפגש ושיח בגילים הצעירים יותר, בתנועת הנוער, בפעילויות שאינן במסגרות הלימודיים, כדי שיתפתחו להכיר, לכבד, להעריך, ולחיות באופן הרמוני ונכון."

פרשת תזריע | כ"ו באדר ב' ה'תשע"א | גליון מס' 44

מה יהיה עם הבן החמישי - 'ממ"ד' - חינוך למורכבות ולמעורבות' / הרב מאיר נהוראי

בן חמישי שלא הגיע לשולחן הסדר. הוא מרגיש מנותק ומנוכר, אך אל לנו להתיימש. נמותן לאלוהי שישכין שלום בתוך המשפחה וישיב לב אבות על בנים. פתיחת הדלת לאלוהי כוללת פתיחת לב לכל הבנים, שעזבו את הבית ומבקשים לחזור לכור צור מחצבתם.

אחת הסכנות העומדות בפנינו כיום היא בניית חומות במסגרות החינוכיות שלנו. ארבעה סוגים של בנים ואולי אף חמישי ישנם במשפחה אחת, קל וחומר, בקהילה אחת. לדעתי, בעת הזאת, זקוקים אנו להעצים את בתי הספר הממ"ד על מנת לאפשר ליותר ילדים לדור בכפיפה אחת. יש למצוא את האיזון בין פתיחת השערים לתלמידים שונים לבין הצורך לספק לילדים מענה רוחני הולם. בניית החומות והקמת מוסדות התפורים למידתם של סירת מובחרת ומאידיך, השארת ילדים רבים בממ"ד ללא סביבה תומכת תגרום פגיעה לכולם. אלו שלא זכו

בעוד ששאלות שלוש הבנים כתובות בספר שמות הרי ששאלתו של הבן חכם מופיעה בספר דברים וכן נאמר: " ... כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדת והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אַתְּכֶם: וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד יְיָ: וַיִּתֶּן ה' אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: (דברים ו', י', כ'-כ"ד)

לאחר שהבן החכם שואל את אביו: "מה העדות והחוקים והמשפטים?", עונה התורה תשובה מפתיעה. במקום ללמדו ולרעה ויראת שמים יש ללמדו את הסיפור ההיסטורי של עם ישראל - "עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד יְיָ: וַיִּתֶּן ה' אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם לְסוֹף דַּעְתוֹ שֶׁל הַבֵּן הַחֶכֶם. אִף אִם הוּא שׂוֹאֵל רַק שְׁאֵלוֹת הַלְכָתִיּוֹת, עֲלֵינוּ לַהֲנִיחַ שֶׁהוּא מְצִיף סוּגִיָּה מוֹרְכָבֶת יוֹתֵר הַקְּשׁוּרָה לַמְּחִיבוֹת שֶׁלוֹ לַתּוֹרָה וּמִצְוֹת. לְשֵׁאלָתוֹ, מְדוּעַ

ללמוד ולעשות כל כך הרבה מצוות ואיסורים, אנו זקוקים לפתוח דיון השקפתי. אנו מציגים בפניו את הולדתו של עם ישראל, ואת ייעודו להיכנס אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו ולחיות בתוכה כעם נבחר. לעומת זאת, בהגדה, התשובה שונה. לשאלתו "מה העדות והחוקים והמשפטים..."? אנו עונים לו: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", דהיינו, לימוד הלכתי עד ההלכה האחרונה במסכת פסחים ש'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן". האם ויתרנו על הסיפור ההיסטורי? האם חושבים אנו שאין ללמדו את היסודות הלאומיים של ישראל?

בעין מעמיק יותר בהגדה, נמצא, שלפני הבאת שאלות הבנים אנו פותחים בהכרח: "עבדים היינו לפרעה", אנו פותחים בסיפור זה עבור כל הבנים בין לחכם ובין לרשע. ובלשון חז"ל: "מתחיל בגנות ומסיים בשבח", ובמהלך ההגדה סוקרים אנו את ההיסטוריה הלאומית של עם ישראל. שרים אנו "והיא שעמדה לאבותינו ולנו" ומצינים את הפלא הגדול שבנצחיותו של עם ישראל, שהתמודד ושרד עד היום. על בסיס הסיפורי זה אנו ממשכים ומלמדים את הבן החכם את כל הלכות פסח.

ארבעה הבנים משקפים מורכבות, שיכולה להיות בתוך משפחה אחת. חינוך זהו, ערכים דומים, אבל הבנים השונים. יש שבחרו בדרך הלכתית ומחייבת ויש שבחרו בדרכים אחרות. אם נשכיל להתייחס לכל בן, לפי מה שהוא, נוכל להביאם לשולחן אחד. יתכן אף, שיש

גבעת שמואל, שבט תשע"א

למסגרות ייחודיות עלולים למצוא את עצמם במקומות אחרים ואלו שזכו, יפסידו את החוויה המכוננת של הכרת השונה. כיום קיים צורך בחיזוק מסגרות הטרוגניות, שהבריא התיכון הוא מחויבות להלכה ושמירה על אורה תורנית. בית הספר צריך לאפשר את קידומו של הבן החכם ומצד שני את קבלתם של שאר הבנים. כדי שלא נגיע למציאות כואבת של בן חמישי שלא מחובר למסגרות, עלינו לראות באותם בנים, חלק מהמשפחה והקהילה. כמובן, שמחלוקת אודות האיזון, לגיטימית, וכל קהילה נדרשת לעצב מסגרת מאוזנת לפי האוכלוסייה שבתוכה.

הסוגיה התברתית קשורה בטבורה לסוגיית התכנים.

פתיחות היא גם ביחס לחבר וגם ביחס ללימודי חול שמדי פעם מוצאים עצמם נדחקים, בשם התורה, לקרן זווית. אסור לנו לחנך דור שאינו מכיר את העולם ואינו מעורה בחייו התרבותיים. כיום, במציאות שהכל נגיש, ראוי ורצוי לחשוף את התלמידים לעולם הרחב ולחנך אותם לביקורתיות ולפתיחות בהתאם לגילם ובגרותם. הסגירות וההסתגרות נובעות מאותו פחד שעלול לשנות את פניה של החברה הציונית הדתית והיכולת שלה להשפיע בדורות הבאים.

כדאי שנסדר את המערכת החינוכית שלנו בטרם יבוא אליה הנביא. נאמין בכוחנו ובתפקידנו ונכשיר את הדורות הבאים להיות מחויבים להלכה מתוך רוחב אופקים, ביקורתיות והכרת האחר.

יש כתובת!!!
www.toravoda.org.il
 לעדכונים, לטיפול בפניות, לתרומות, להתנדבות, לקריאה ועוד
 הרשמו לידיעון החודשי, היו חברים בפייסבוק ועוד
 היכנסו, קחו חלק והשפיעו!!!

JOIN US FOR OUR ANNUAL CONFERENCE IN ENGLISH

IDEAS

Imagine the Future > Join the Discussion

Is Modern Orthodoxy losing its children?
 What can we do about it?
 Educating the next generation.

PANELS, LECTURES AND DISCUSSIONS WITH:
 Rabbi David Bigman, Rabbi Yuval Cherlow, Rabbi Yehoshua Engelman,
 Rabbi Shlomo Fischer, Rabbi Yehuda Gilad, Avraham Stein, and more...

Pesach 5771 | 21/04/11 | 8.00 am - 1.30 pm | Hechal Shlomo, Jerusalem

- Shachar and Hallie with Rabbi Yehoshua Engelman
- Reduced entrance tickets to the Hechal Shlomo Museum
- See Jerusalem from the rooftop of the Museum
- Children's activities
- Space is limited - register today!
- Register at www.toravoda.org.il or call 03 607 2739

העלון "עת לדרוש" מופק על ידי צעירי נאמני תורה ועבודה

צעירי נאמני תורה ועבודה היא תנועה של צעירים ציונים דתיים השואפים לגשר בין החיים הדתיים לחיים המודרניים ולהתמודד עם הקונפליקטים העולים מכך. אנו מאמינים שנוכל לעצב את תפישתנו תוך הקשבה ודיון עם בעלי דעות שונות.

ברצוננו להעלות בקרב הציבור הציוני דתי בפרט, ובציבור בכלל דיון בנושאים כגון: דת ומדינה, מעמד האישה, צדק חברתי ודומיים - נושאים בוערים הצריכים לעמוד בראש סדר יומו של כל אדם השואף לחיות חיים דתיים בעולם המודרני.

אנו מקווים ליצור חיים דתיים משמעותיים וערכיים באמצעות דיון פתוח ופומבי על המתרחש בחברה בכלל ובציבור הדתי בפרט. אנו נשמיע את הקול הדתי המתחדש, קול המעורה בתרבות הישראלית העכשווית כמו גם בעולם הדתי לכל ענפיו ורבדיו.

נשמח לקבל תגובות והערות אנו כתבו לנו והגיבו:
 email: etlidrosh@gmail.com

מערכת: רני חזון וייס, אסף שניאור, צבי פרידלנדר, יותם ברום ומני אריאב.

העלון יוצא בסיוע קרן: poppers-prins stichting
 לתרומות ולפרסום, ניתן לפנות למשרדנו: 03-6072739

הפקה והפצה: **טו** פרסום והפצה בע"מ.
 טל. 03-9239111. 099 03-9239393

ילד אסור, ילד מותר, ילד פה וילד שם / שרה תאומים

למעשה מתוך תפיסת אחריותנו המשותפת לכלל ישראל. בחינוך משותף דווקא בגיל הרך, נגביר את תחושת היחוד, נחשוף את ילדנו למציאות החיים, לפתיחות, לקירוב רחוקים אל היהדות והמסורת. הילד ילמד לקבל שונות, הילד ילמד להתמודד עם סיטואציות יומיומיות כמו: ילד דתי שמוזמן ליום הולדת של חברו החילוני בשבת בבוקר. כמובן שהילד לא יוכל להשתתף אך וודאי ש"מרוויח" הוא את הימצאותו עם אביו בתפילת השבת בביהכ"נ" ואת אוירת השבת בביתו. או שקית יום הולדת עם ממתקים שיקבל מחבר חילוני, האם יוכל לאכול את הממתקים? מה נאמר לו? כיצד נעזור לילד קטן להתמודד עם סיטואציות מעין אלו.

פרופ' שרה סמילנסקי, במחקרה, מצאה שילדים בגיל הרך יודעים לבחון ולקטלג היטב בין מצבים שונים גם בתוך משפחתם הגרעינית. **ילד יודע בדיק שבבית של סבתא אחת שלו מותר לעלות עם הנעלים על הספה ואילו אצל סבתו האחרת זה אסור בתכלית האיסור...**

דוגמה לשילוב יפה של מסורתיים וחילונים עם ילדי ה"כיפות הסרוגות". מצאנו בגן הילדים ביישוב ניר עציון בו לומדים ילדים רבים מהיישוב עין הוד. כולם מכבדים אלו את אלו ומבקרים אחד בביתו של חברו. מפליא לראות עד כמה ילדים רכים יודעים להבחין בין אורחות חייהם לאלו של ילדים אחרים. ילדים מקבלים בטבעיות רבה את אורח חייהם ואת מציאות חייהם ולומדים להכיר גם מציאות אחרת. דווקא בעולמם של ילדים רכים רב המשותף על הנפרד.

הדרך בה נתווך לילד, נשדר לו עקרונות ותהליכי חיים, יהיו אבן דרך לעתיד. כשלא נסתגר ונתבדל אולי נצליח לקרב ילדים קטנים, ודרכם אם הוריהם, אל היהדות והמסורת. כך גם נזכה לילדים רכים בלימוד קריאת שמע, תפילה וברכות. ובזכות תינוקות של בית רבן נוכל להפוך את תורת ישראל למשמעותית לכלל עם ישראל.

שרה תאומים - עד לאחרונה מפקחת ארצית על החינוך הקדם יסודי הממלכתי דתי במשרד החינוך. כיום, יועצת אקדמית לחנוך בגיל הרך (M.A. בחינוך)

"הַיְלָדוֹ שֶׁיֵּשׁוּ יִחַדּוּ בְּלִתֵּי אִם נִעְדָּדוּ"
(עמוס ג,ג)

השפעה רבה יש לתרבות, למדיניות הכלכלית והחברתית על המשפחה הדתית ועל המסגרות החינוכיות הממו"ד.

בתהליכי התפתחותם של ילדים בגיל הרך, נתקלים אנו בדילמות הנוגעות בסוגיות ערכיות ובסוגיות הנגזרות של יחסי גומלין של ילדנו עם ילדים הלומדים איתם בגן או הגרים בשכונתם. כוונתי, לילדים הבאים מבתיים שאינם מקפידים בקלה בכחמורה ולעיתים גם ילדים אשר אינם מקפידים כלל ואינם שומרים תורה ומצוות. הילכו כולם יחדיו? האם יש מקום להפגיש בין עולמות שונים כבר בגיל הרך? בשכונה? במוסד החינוכי?

העיסוק בדילמה זו, היא ביטוי של חוסר נחת, כידוע, הזהות והתרבות שלנו אינן יציבות כל כך. לרוב, הקהילה, היישוב, השכונה הם שקובעים את זהותנו ואנו מתפלגים לקהילות שונות.

אכן, הדילמה מורכבת אך האתגר גדול. קיימת תביעה מהורים רבים בקהילות רבות לפתוח גני ילדים הומוגניים, היינו - רק לילדים הבאים מבתיים שומרי תורה ומצוות. מאידך - יש מקומות בהם קיימת פתיחות ורצון לאחד, לגבש ולשתף ילדים מאוכלוסיות שונות. **ההתלבטות היא, מהי הדרך הנכונה? האם השותפות לדרך צריכה להתחיל כבר בגיל הרך? אלו השפעות יהיו על הילד הרך? כיצד נכין את ילדינו ל"יחוד" מבלי לסכן אותם.**

כמובן, הכל תלוי בחשיבה ובסגנון החיים של כל אחד. שמרני או ליברלי?

יש הסוברים כי בעולם דינאמי ומשתנה יש מקום לשלב את הילד בגיל הרך בתוך מציאות החיים הטבעית של החברה. כמובן שנקפיד על דפוסי חשיבה והבנה של הילד ועם יסודות איתנים של סיוג ומניעה.

התפתחות הילד בגיל הרך אינה משתנה. התרבות היא משתנה. ולכן יש מקום לטעת את השורשים לטווח רחוק דווקא בגיל הרך. נחנך את ילדינו לאמונה ולקיום מצוות, נחזק את הזהות היהודית הלאומית עפ"י מסורת ישראל ונגדלם על המרכיב החברתי של "חביבי אדם שנברא בצלם" - הלכה

על אתגר החינוך המורכב / חנן מנדל

הלכתית מבוססת להפרדה בגיל הזה, ונימוקים חינוכיים להפרדה כזו ובגילאים אלו, אינם מקובלים במדינות העולם וברוב מערכות החינוך. נראה לי כי דווקא מתוך חינוך משותף תצמח התייחסות אמונית ומוצלחת יותר לחיובי הצניעות ולהליכות היהודיות בין גבר לאישה. אולי גם בכך נזכה לביסוס יחסים שיוויוניים יותר בין המגדרים, שתשפר את הליקויים שהחברה שלנו לוקה בהם בהקשר זה.

אבל מאחורי הטענות בדבר הצורך בהפרדה עומד דבר מפיחיד הרבה יותר. הזועקים להפרדה מלאה בין בנים לבנות באו ברובם מהגוון החרד"לי של המפה הדתית, והם משתמשים בטעונוים ובשיטות הדומות יותר למשמרות הקודש והצניעות שאנו מכירים - ולא אוהבים - מהמגזר החרדי. מה שעומד מאחוריהם הוא ניסיון לכפות תפיסה הלכתית וחינוכית שמרנית ומקובעת על כלל הציונות הדתית. מי שלא יתיישר לימין תפיסתם - שכוללת הרבה יותר מאשר גיל ההפרדה בכיתות - יוקע מיד כמסכן את ילדיו, כ"דתי לייט", וכמורד בקודש.

אינני יכול להתעלם מכך שגם בצד השני רובצת תהום. איני רוצה, וכך גם רבים מחברי קהילתי - להתיישר לצד ה"חפיפניקי" של המפה. יש בהחלט מגמות מדאגות, מבחינה חינוכית ודתית, גם בקרב אלו שאינם שמרניים - אולי אף ליברליים מדי, ואין כאן המקום להאריך.

אבל כאן אנו חוזרים לראשית דברינו. כמו בחינוך בכלל, כמו בסוגיית ההפרדה בין בנים לבנות, כך בכל דרכינו: עלינו להישמר מפסיעה לכיוון קיצוני כזה או אחר. המלחמה בקיצוניות, אף שהיא קשה ומסובכת יותר, היא המלחמה הנכונה, ואל לנו להתייאש ממנה.

חנן מנדל הוא מרצה למשפטים בקריה האקדמית אונו

יש טעונוים כי פעולת החינוך היא במהותה אלימה וכופה. כך אולי יש לפרש את "חוסך שבטו שונא בנו" (משלי י"ג, כ"ד). כדי לחנך את הילד לא לגעת בשקע החשמל, אנו יודעים, לא מספיק לעיתים הסבר מלומד על הסכנות שבו, אלא גם לצוות, להבדיל, ולעיתים - לכעוס ולהעניש. אנו מכירים גם את צדדיו האחרים של החינוך. ההקשבה לילד, שיתוף הפעולה עימו ויצירת הסביבה התומכת הם חלק מהותי מהחינוך של ימינו, שלא נפקדים ממנו גם היבטים דמוקרטיים וליברליים.

בדואליות הזו - בין שבט לגור, בין עוצמה לרכות, אנו נמצאים. בכל חיינו אנחנו משתדלים שלא להגיע לקיצוניות כזו או אחרת, אלא ללכת את דרך הישר - דרך הביניים, האמצע. היא מורכבת בהרבה, אבל נכונה, מועילה ואמיתית.

זו הסיבה מדוע אנו צריכים להתקומם כאשר אירועים ומגמות דוחקים אותנו לכיוון קצה כזה או אחר. תחושת התקוממות כזו עלתה בי כאשר לאחרונה, במקום מגורי חינוך ילדי, בעיר גבעת שמואל, התחוללו מאבקים חינוכיים משמעותיים בין זרמים שונים.

במרכז המאבק עמדה שאלת ההפרדה בין בנים לבנות בכיתות הנמוכות בבית הספר היסודי. החלטה טכנית ביסודה - לדחות את ההפרדה מכיתה ב' לכיתה ג' - הפכה לשאלה מרכזית המפלגת את הציבור ואף הביאה לפרסום פשקווילים ארסיים המכריזים על "סכנה לילדים" ועל מרידה בקודשי החינוך הדתי.

ביסודו של דבר, איני מבין כלל את הצורך בהפרדה בין בנים לבנות בבית הספר היסודי. לעניות דעתי, בחברה המודרנית והדיגיטלית שלנו, זקוקים ילדינו לא להסתרה ומידור, אלא דווקא לחשיפה לקשרים בריאים וישרים בין המינים. לא מצאתי דרישה

עכב קהילתי מלוכה?
סבורה במהרה היו סק?
ישימה נפרדת במחנה?
חדרי מוקים נפרדים?
חברה מעורבת צנועה
להיכן פנינו?

הערב יתקיים א"ה ביום רביעי,
ב' בניסן, 6 באפריל, תשע"א
בישיבת בני עקיבא במודיעין,
רחוב ראובן 4, מודיעין

20:30 - תפילת ערבית ולאחריה:
הרב אלישע וישליצקי - בית מדרש מה"ת
הרב יובל שרלו - ראש ישיבת ההסדר בפ"ת
אושרה קורן - ראש בימד מתן השרון

דיון עם הקהל בהנחיית:
תהילה נחלון - יו"ר נאמני תורה ועבודה

לפרטים: מאיר קלן 052-5814229
neemany@toravoda.org.il

050-7484127 (אזור קו)

צעיר נאמני תורה ועבודה

"צעירים מובילים שינוי"

יום שלישי, ח' בניסן, 12 באפריל
בשעה 18:00. במשרד התנועה, רחוב דובנוב 7 ת"א.

מפגש פעילויות ומשימות לתנועת הצעירים (גילאי 18-25)
וגם:
דיון משותף עם ח"כ אורי אורבך
אמופע מוסיקלי מקורי של אוהד דרשן
10 דקות הליכה מרננת ארלוזורוב ומעזריאלי.

פרטים באתר התנועה www.toravoda.org.il

עת לעשי-יה